

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

09 червня 2016 року

м. Київ

Р І Ш Е Н Н Я

№ 48

До Ради суддів України звернувся голова Шевченківського районного суду м. Києва (від 10 лютого 2016 року вх.9рс-152/2016), де вказав, що з метою забезпечення належного судового розгляду кримінальних проваджень, суд неодноразово звертався до органів влади, місцевого самоврядування, а також до Територіального управління Державної судової адміністрації України в м. Києві з проханням сприяти у вирішенні питання щодо залучення перекладачів до участі у кримінальних провадженнях за обвинуваченням Попова О.П.; Данієляна Р.В.; Салімова Р.А.; Сольберга Б.Х. та Харкомич З.А., проте позитивних результатів це не дало.

Територіальне управління Державної судової адміністрації України в м. Києві своїм листом від 15 квітня 2015 року №6-2864/15 за підписом начальника управління Сімановського О.В. на звернення Шевченківського районного суду щодо сприяння у питанні залучення перекладачів, повідомило останніх, що в кошторисі Управління на 2015 рік видатки, пов'язані за участю перекладачів не передбачені, оскільки Державним бюджетом України доведено значно менше коштів, ніж було заплановано та зазначили, що вирішення питання забезпечення явки перекладача в судові засідання не входить до повноважень Управління.

Між тим, важливою процесуальною гарантією дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання є залучення до провадження такого його учасника, як перекладач.

Згідно з пунктом 18 частини третьої статті 42 Кримінального процесуального кодексу України підозрюваний та обвинувачений має право користуватися рідною мовою, отримувати копії процесуальних документів рідною або іншою мовою, якою він володіє, та в разі необхідності користуватися послугами перекладача за рахунок держави.

Частиною третьою статті 29 Кримінального процесуального кодексу України визначено, що слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд повинні роз'яснити та забезпечити учасникам кримінального провадження, які не володіють чи недостатньо володіють державною мовою, право давати показання, заявляти клопотання, подавати скарги, виступати в суді рідною або іншою мовою, якою вони володіють, і користуватись у разі необхідності

послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України.

Згідно статті 122 Кримінального процесуального кодексу України витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів, для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюється **за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку, передбаченому Кабінетом Міністрів України.**

Отже, згідно вказаних норм закону, витрати, пов'язані із залученням та участю перекладачів для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, представника юридичної особи, щодо якої здійснюється провадження, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України в порядку передбаченому Кабінетом Міністрів України.

Проте, законодавець, поклавши відповідно до частини третьої статті 29 Кримінального процесуального кодексу України на слідчого суддю, суд обов'язок забезпечити право користуватись за потреби послугами перекладача в порядку, передбаченому Кримінальним процесуальним кодексом України, в той же час **не встановив ефективного механізму його залучення**, як це має місце, наприклад, у випадку залучення безоплатного захисника (адвоката), що регулюється Законом України «Про безоплатну правову допомогу» (від 02 червня 2011 року №3460- VI).

Статтею 68 КПК лише передбачено, що в разі необхідності сторони кримінального провадження або слідчий суддя, суд залучають відповідного перекладача (сурдоперекладача).

Хоча, слід зауважити, що згідно з підпунктами 1, 2 пункту 21 Розділу XI Перехідних положень Кримінального процесуального кодексу України, було передбачено Кабінету Міністрів України у тримісячний строк з дня опублікування цього Кодексу: привести свої нормативно-правові акти у відповідність з цим Кодексом; забезпечити приведення нормативно-правових актів міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України у відповідність з цим Кодексом та у місячний строк з дня опублікування цього Кодексу внести на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів у відповідність із цим Кодексом, **у тому числі з метою забезпечення фінансування.**

Між тим, на даний час при відшкодуванні витрат перекладачу за участь у кримінальному провадженні, керуються Інструкцією про порядок і розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, що викликаються до органів досудового розслідування, прокуратури, суду або органів, у провадженні яких перебувають справи про адміністративні правопорушення, та виплати державним спеціалізованим установам судової експертизи за виконання їх працівниками функцій експертів і спеціалістів,

яка затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 1 липня 1996 року №710 (далі Інструкція).

Однак, розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, зокрема перекладачам встановленні згідно пункту першого вказаної Інструкції, не відповідають фактичній вартості на сьогоднішній день цих послуг і понесеними перекладачами витрат, а враховуючи також наявність дефіциту фінансування судів, унеможлиблює їх залучення, що відповідно є невиконання гарантії дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання і в свою чергу є порушенням принципу незалежності судової влади.

На практиці, під час судового розгляду при необхідності вирішення питань щодо залучення перекладача, судді вживають всіх можливих заходів, які передбачені чинним законодавством для забезпечення участі перекладача у кримінальному провадженні.

Разом з тим, виникають певні труднощі, зокрема в пошуку перекладачів, які б були фахівцями і відповідали вимогам щодо їх кваліфікації та належної і своєчасної оплати витрат пов'язаних із їх участю.

За повідомленнями суддів, на практиці для здійснення перекладу загальнопоширених в місцевості розгляду справи мовами, судді залучають відповідних філологів - вчителів загальноосвітніх навчальних закладів або викладачів вищих навчальних закладів шляхом направлення листів керівникам цих закладів із проханням направити в судове засідання відповідного філолога або в телефонному режимі з керівником цього закладу, або іноді ухвалою (постановою) суду про направлення перекладача до суду.

При здійсненні пошуку перекладача судді можуть використовувати довідково-інформаційний реєстр перекладачів (далі Реєстр перекладачів), користування яким визначено затвердженим наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 березня 2013 року № 228 Порядком введення державною міграційною службою України Довідково-інформаційного реєстру перекладачів (далі - Порядок).

Однак, володільцем цього Реєстру перекладачів є Державна міграційна служба України, яка здійснює і супроводження цього Реєстру.

На практиці Реєстр перекладачів судами фактично не використовується, в цьому Реєстрі не завжди є інформація про перекладача, який володіє і розуміє ту мову, якою володіє чи розуміє та особа для якої необхідно залучити такого перекладача, особливо це викликає труднощі при пошуку перекладача з мови, яку не викладають в школах чи вищих учбових закладах.

Крім того, із наявної інформації в Реєстрі перекладачів не можливо визначити відповідність перекладача критеріям фахівця, а саме чи достатній він має рівень розуміння тієї чи іншої мови, виходячи із специфіки юридичної термінології, що має важливе значення при здійсненні кваліфікованого перекладу.

Також труднощі виникають і в разі виклику перекладача із Реєстру в іншу місцевість, оскільки такий виклик не носить для нього обов'язкового характеру і оплата праці для перекладача у порядку передбаченому вище вказаною Інструкцією не завжди його задовольняє в розмірі, що згідно чинного законодавства можливо пропонувати за його участь в судовому процесі, а тому в цих випадках Реєстр перекладачів не задовольняє в повній мірі вимоги щодо гарантії термінового та обов'язкового залучення перекладача судом, який би відповідав усім необхідним процесуальним професіональним критеріям.

Рада суддів України в наявних умовах враховує фактичну загальну недостатність фінансування діяльності судів, на що неодноразово у своїх рішеннях звертала увагу та надсилала відповідні звернення до Президента України, Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України.

Проте з причин дефіциту фінансування судів на даний час значна кількість судів (зокрема це невеликі районні суди у складі від 3-х до 5-ти суддів) не мають взагалі технічної можливості працювати з веб-сайтами із-за відсутності забезпечення елементарною комп'ютерною технікою, не зважаючи вже на забезпечення доступу до Інтернету.

А тому пошуки такого спеціаліста відбуваються тривалий час, що враховуючи також правові позиції з цих питань викладених в рішеннях Європейського суду з прав людини, є неприпустимим при розгляді кримінального провадження.

Необхідно звернути увагу, що вимоги щодо розумних строків провадження по кримінальній справі, затягування часу не може виправдовуватися ні складністю справи, ні будь-якими іншими обставинами. В своїх рішеннях, зокрема, по справі Пеліссе і Сассі проти Франції від 25 березня 1999 року, Європейський Суд з прав людини зазначив, що пункт 1 статті 6 Конвенції зобов'язує Високі Договірні сторони організувати свою судову систему таким чином, щоб суди могли виконати кожне із їх вимог (у тому числі вимоги щодо участі перекладача), включаючи зобов'язання розгляд справи у розумні строки (пункт 74).

За частиною третьою статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожний обвинувачений у вчиненні кримінального правопорушення має щонайменше такі права, у тому числі, якщо він не розуміє мови, яка використовується в суді, або не розмовляє нею, - одержувати безоплатну допомогу перекладача.

Таким чином, Європейський Суд з прав людини звертає увагу на недоліки правозастосовної практики на національному рівні, у тому числі по питанням реалізації принципу національної мови.

Відповідно до частини першої статті 130 Конституції України держава забезпечує фінансування та належні умови для функціонування судів і діяльності суддів. У Державному бюджеті України окремо визначаються видатки на утримання судів.

Особливий порядок фінансування судів і діяльності суддів є однією з конституційних гарантій їх незалежності, закріпленої статтею 126 Конституції України.

Забезпечення державного фінансування судів і діяльності суддів є однією з умов стабільності їхньої роботи та необхідні умови здійснення правосуддя неупередженим, безстороннім і справедливим судом, мають бути реально забезпечені на що неодноразово у своїх рішеннях звертав увагу Конституційний Суд України (Рішення КСУ від 24 червня 1999 року № 6-рп/99 та Рішення КСУ від 01 грудня 2004 року № 19-рп/2004).

Таким чином, враховуючи наведені конституційні гарантії та відповідно до частини другої статті 122 Кримінального процесуального кодексу України, згідно якої витрати, пов'язані із залученням та участю в кримінальному провадженні перекладача для перекладу показань підозрюваного, обвинуваченого, потерпілого, цивільного позивача та цивільного відповідача, здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, Рада суддів України, вважає, що дане питання вимагає законодавчого врегулювання аналогічним способом як це регулює питання створення центрів з надання вторинною правової допомоги на підставі Закону України «Про безоплатну правову допомогу», оскільки забезпечення вимог щодо участі перекладача є одним із елементів забезпечення правової допомоги.

Значно б полегшили пошуки перекладачів і підвищили б рівень процесуальної гарантії дотримання прав і законних інтересів учасників кримінального провадження щодо мовного питання та дотримання принципу незалежності судів - створення центрів з надання допомоги перекладачів або принаймні формування таких центрів на базі вже існуючих обласних центрів з надання вторинної правової допомоги, які б могли забезпечити участь кваліфікованих фахівців – перекладачів у випадках, коли перекладач відповідно до положень Кримінального процесуального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення залучається слідчим, прокурором, слідчим суддею чи судом для здійснення перекладу чи участі перекладача досудовому розслідуванні чи в судовому засіданні.

Необхідно звернути увагу, що згідно вказаних вище правових позицій рішення Європейського суду з прав людини, держава повинна організувати свою судову систему таким чином, щоб суди могли виконати кожне із їх вимог, у тому числі вимоги щодо участі перекладача, а тому відсутність законодавчого врегулювання механізму залучення перекладача і фактично покладення обов'язку організації пошуку перекладача та оплати його послуг на суддю є неприпустимим, оскільки порушується принцип незалежності суду.

У зв'язку з чим, є за доцільне щодо законодавчого врегулювання механізму забезпечення залучення перекладача звернутися до Кабінету Міністрів України з пропозицією розглянути питання законодавчої ініціативи щодо прийняття законів, які б врегулювали механізм залучення перекладачів

на досудовому розслідуванні та судовому провадженні в такому ж порядку, який передбачений для залучення захисників (адвокатів) за рахунок держави.

Також необхідно звернутися до Кабінету Міністрів України з проханням переглянути розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, зокрема перекладачам, встановлені Інструкцією від 01 липня 1996 року № 710, оскільки вони не відповідають фактичній вартості на даний момент цих послуг і понесеними перекладачами витрат, що унеможливило їх залучення, і відповідно прохати про збільшення фінансування судів загальної юрисдикції в цій частині.

Також, враховуючи, що організаційне та фінансове забезпечення діяльності судів за приписами статті 148 Закону України „Про судоустрій і статус суддів” здійснює Державна судова адміністрація України у межах повноважень, установлених законом та за статтею 145 цього Закону саме Державна судова адміністрація України здійснює функції головного розпорядника коштів Державного бюджету України щодо фінансового забезпечення діяльності судів загальної юрисдикції, Рада суддів України, вважає необхідне на даний час з метою покращання умов для суддів, які здійснюють залучення перекладачів, доручити Державній судовій адміністрації України проаналізувати стан фінансового забезпечення усіх місцевих та апеляційних загальних судів щодо оплати витрат при залученні перекладачів, у тому числі і Шевченківського районного суду м. Києва, при необхідності внести зміни до їх кошторисів і перерозподілити фінансові ресурси за потребами. Результати аналізу доповісти Раді суддів України та довести до відома судів у відповідно визначений строк .

Заслухавши і обговоривши інформацію за зверненням Шевченківського районного суду м. Києва щодо проблем організаційного та фінансового забезпечення судів при залученні перекладача у кримінальному провадженні, відповідно до статей 124, 131, 145, 148 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», Положення про Раду суддів України, затвердженого рішенням X позачергового з'їзду суддів України 16 вересня 2010 року (з подальшими змінами), **Рада суддів України**

в и р і ш и л а :

1. Звернутися до Кабінету Міністрів України, як суб'єкта законодавчої ініціативи, з пропозицією розглянути питання щодо врегулювання механізму залучення перекладачів на досудовому розслідуванні та в судовому провадженні в такому ж порядку, який передбачений для залучення захисників (адвокатів) за рахунок держави, а також щодо необхідності переглянути розміри компенсації (відшкодування) витрат та виплати винагороди особам, зокрема, перекладачам, що встановлені Інструкцією від 01 липня 1996 року №710 та приведення цих розмірів у відповідність фактичній вартості цих послуг на даний момент і понесеними перекладачами витрат.

2. Доручити Державній судовій адміністрації України, у межах раніше наданого доручення Радою суддів України (рішення Ради суддів України від 25 лютого 2016 року № 17), проаналізувати стан забезпечення фінансування місцевих та апеляційних судів загальної юрисдикції у 2016 році щодо виділення їм коштів з урахуванням витрат на залучення перекладачів, у тому числі і Шевченківського районного суду м. Києва та при необхідності внести зміни до їх кошторисів і перерозподілити фінансові ресурси за потребами, про що у строк до 01 жовтня 2016 року доповісти Раді суддів України та довести до відома судів.

3. Доручити Державній судовій адміністрації України підготувати проект змін до Інструкції, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 01 липня 1996 року №710 та внести їх на розгляд Кабінету Міністрів України.

**Заступник голови
Ради суддів України**

Б. Моніч